

Zuid-Zuid

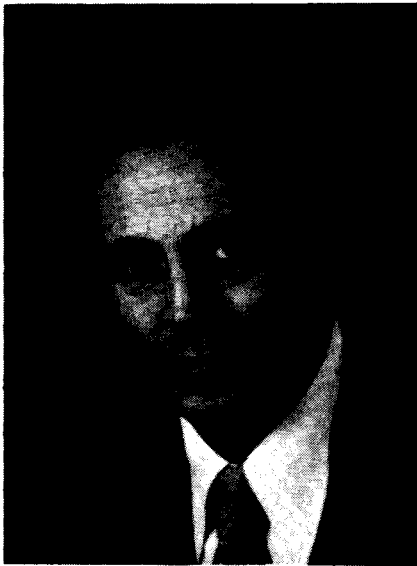
In deze column heb ik u de afgelopen vier jaar op de hoogte gehouden van de moeilijkheden die zich voordoen bij de onderhandelingen tussen de rijke en de arme landen, of in het vakjargon: tussen Noord en Zuid. In die periode hebben de ontwikkelingslanden pogingen gedaan om hun positie ten opzichte van de rijke landen te versterken en om tot meer onderlinge samenwerking te komen. De besprekingen over die onderlinge samenwerking worden het Zuid-Zuid-overleg genoemd.

Een belangrijke stap in de Zuid-Zuid-besprekingen was de bijeenkomst die in 1979 door de niet-gebonden landen in Havana werd gehouden. Tijdens die vergadering werd een resolutie aangenomen onder de naam *Policy guidelines to reinforce collective self-reliance among developing countries*. In deze resolutie werden de ontwikkelingslanden opgeroepen voorrang aan elkaar te geven bij levering van essentiële grondstoffen en voedsel, en werd besloten om plannen uit te werken om te komen tot een systeem van handelspreferenties tussen ontwikkelingslanden onderling en een voorkeursbehandeling bij de overdracht van technologie.

De bijeenkomst van Havana kreeg een vervolg in het opstellen van een actieprogramma tijdens een vergadering van de ontwikkelingslanden te Caracas in 1981. Dit programma is bekend geworden onder de titel *Economic co-operation among developing countries* (ECDC). Sindsdien is er weinig concreets gebeurd en dat gaf de eerste minister van India, Indira Gandhi, aanleiding om opnieuw een aantal ontwikkelingslanden bijeen te roepen om te zien hoe aan de beslissingen van Havana en Caracas nader inhoud zou kunnen worden gegeven.

In haar openingsrede wees zij op de mogelijkheden die de arme landen hebben om tot onderlinge samenwerking te komen. Letterlijk zei zij: „Together, developing countries command vast markets. They have a large reservoir of human resources, technical skills and manufacturing capacities, and now some of them even have substantial financial resources to reduce their dependence on external aid which certain groups in affluent countries regard as charity”.

Tijdens de conferentie, die van 22 tot 24 februari te New Delhi werd gehouden, bleek dat Zuid-Zuid-overleg allesbehalve eenvoudig is en bleek het ook buitengewoon moeilijk te zijn om tot concrete afspraken te komen. De agenda van de vergadering bestond in feite uit twee groepen onderwerpen. Ten eerste de

vraag welke houding de ontwikkelingslanden zouden moeten aannemen ten opzichte van verder overleg met de rijke landen, en in het bijzonder of zij zouden moeten vasthouden aan het streven naar een wereldwijde ronde van onderhandelingen tussen Noord en Zuid in de VN. Het tweede onderwerp was of, en hoe de ontwikkelingslanden concrete onderlinge samenwerking kunnen realiseren.

Wat betreft de tactiek om te komen tot een wereldwijde ronde van onderhandelingen werd in New Delhi door de ontwikkelingslanden geen overeenstemming bereikt. Een deel van de aanwezige landen — met name de landen die eindproducten naar de rijke landen exporteren en die kapitaal opnemen op de internationale kapitaalmarkt — was bereid om door compromissen tegemoet te komen aan het Westen, met name aan het standpunt van de Verenigde Staten. Dat wordt gekenmerkt door het onverlet laten van de bevoegdheden van de gespecialiseerde organisaties zoals GATT en IMF. De haviken onder de ontwikkelingslanden — met name een aantal olie-exporterende landen — wilden met zo'n compromis niet meegaan, omdat in de gespecialiseerde organisaties de westelijke landen een sterke positie innemen, terwijl in de VN te New York — met het systeem van „one country, one vote” — de ontwikkelingslanden een meerderheidspositie hebben. Het is niet gelukt om voor deze tegenstelling in New Delhi een oplossing te vinden.

Hetzelfde moet worden gezegd van de pogingen om tot Zuid-Zuid-samenwerking te komen in het kader van de ECDC. Zo vond het voorstel van India om een financiële instelling op te richten van alleen de ontwikkelingslanden geen genade. Het verzoek om een beginkapitaal van \$ 15 miljoen uit vrijwillige bijdragen bijeen te brengen haalde het niet. Hetzelfde gold voor het voorstel van India om \$ 60.000 beschikbaar te stellen voor

technisch advies ten behoeve van de verdere behandeling van het voorstel door de vertegenwoordigers van de arme landen te New York.

Eigenlijk bleek in New Delhi dat de rijkere ontwikkelingslanden, dus met name een aantal olie-exporterende landen, niet bereid waren om overdrachten van hun kapitaal aan andere ontwikkelingslanden te laten plaatsvinden via een instrument waaraan de geïndustrialiseerde landen niet deelnemen. In dit opzicht was het tekenend dat Saoedi-Arabië, dat het belangrijkste kapitaalverschaffende land van de ontwikkelingslanden is, de uitnodiging voor het gesprek in New Delhi had afgewezen. Ook zijn er op de conferentie voorstellen gedaan om een nieuw institutioneel kader te scheppen voor „joint ventures” van ontwikkelingslanden onderling en voor financiering van de bestudering van de uitvoerbaarheid van projecten en van adviesverlening van de ontwikkelingslanden aan elkaar. Ook voor deze voorstellen lukte het niet om een besluit te nemen: zij werden voor verder overleg doorgeschoven naar de vertegenwoordigers van de ontwikkelingslanden bij de VN.

De vraag rijst waarom de besprekingen in New Delhi zo moeizaam verliepen en waarom het niet lukte om tot substantiële besluiten te komen. Het antwoord op deze vraag is simpel. De voorstellen die in New Delhi ter tafel lagen voor Zuid-Zuid-samenwerking betekenden alle overdrachten van kapitaal van meer naar minder rijke ontwikkelingslanden. Tussen deze twee groepen ontwikkelingslanden bestaat een belangenconflict van dezelfde aard en inhoud als er tussen de geïndustrialiseerde landen en de ontwikkelingslanden bestaat. En daarom was het in New Delhi net zo moeilijk om tot overeenstemming te komen als bij Noord-Zuid-besprekingen.

Anders gesteld: New Delhi heeft aangetoond dat de differentiatie binnen de groep van ontwikkelingslanden dusdanig ver is gevorderd dat noch een gezamenlijke positie ten opzichte van de rijke landen mogelijk is, noch een Zuid-Zuid-samenwerking zoals in de ECDC wordt beoogd. Dit, in combinatie met de moeilijkheden in het Noord-Zuid-overleg, maakt de kans op succesvol bloks-gewijs opereren steeds kleiner.